Старша аналітикиня ІКЖЦ Олена Суслова взяла участь у спеціальному паралельному заході Ризької конференції з безпеки "Ґендер і конфлікт - перспективи і досвід жінок", 17 жовтня 2024.
В дискусії також взяли участь бригадна генерал Джеральдін Джанет Джордж, міністерка національної безпеки Республіки Ліберія, Аріела Блеттер, президентка мережі Жінки в міжнародній безпеці, Андрейс Пільдеговичс, амбасадор зі спеціальних доручень секретаріату з питань кандидування Латвії до РБ ООН. Модерувала дискусію Патріша Нгуен, інтернка форуму майбутніх лідерів 2023 року Ризької конференції.

Якщо щось дуже шукаєш - знайдеш, якщо воно на часі і в потребі.

Втома від багаточисельних літніх заходів з безкінечними "говорящими головами" без можливості реально обговорювати проблеми, прорахунки, тенденції вимагала "відпочинку" у сенсотворенні.

Сенсотворення лежало у двох перехресних площинах – перспективи позбавлення чорної російської навали і наші завдання на "ґендерних ланах".

Допомогли у роздумах, як це часто буває, ті, хто давно і щиро допомагають - ***Ілута Ласе***, Ризька безпекова конференція, Латвія.

Перспективи позбавлення чорної російської навали

Риторика
Дякую ***Іванні Клімпуш-Цинцадзе*** за короткі огляди подібних заходів, які вона відвідувала до моєї поїздки до Риги.
Її чутливість до риторики мені дуже близька. Можна сказати, що для мене головною метою участі у конференції було саме отримання відчуття риторики (на щастя, отримала я значно більше).

Риторика Ризької безпекової конференції переважно була впевнено-однозначною (не знаю, може, новий правопис вимагає писати окремо, проте я саме так бачу це слово) – Україна рятує нас, ми робимо мало, щоби допомогти самім собі.

Кілька "рублених" фраз, які формували цю риторику:

"Впровадити мінімальні вимоги до виділення військової допомоги Україні"
"Допомогти Україні - допомогти собі"
"Допомогти Україні - посилити НАТО"
"Цілі в росії легальні і бажані"
"Війна не проти України, а проти життя всіх нас"
"Стиль будапештського меморандуму сьогодні неприйнятний в документах гарантій безпеки Україні"
"Нам необхідно взяти на себе відповідальність за протиповітряну оборону, а не ховати голову в пісок, коли шахеди і бомби падають на нашу територію"
"Цілі в росії заощадять гроші на підтримку Україні, бо вестимуть до зменшення руйнувань"

Політична психологія

Вікіпедія каже, що політична психологія — це сукупність відчуттів, емоцій, переживань, настроїв, пов'язаних з політичними явищами, і у структурному вимірі входить до сфери політичної свідомості.
Це словосполучення часто звучало на конференції, безпекова сфера якої цього року повністю була присвячена Україні, нашій боротьбі, нашій перемозі. Про нашу перемогу - це теж частина політичної психології. Як важливо про це говорити - говорити нам, говорити впевнено, говорити кожного дня, говорити конкретними візіями, завданнями, діями.

Якось і ця сфера, і це "говоріння" було для мене поза увагою, доки три дні поспіль я не занурилася в таке говоріння.
Говорити – замало. Згодна. Попередньою фразою я починала три тижні тому свій виступ на іншому заході, в іншому форматі, на іншому континенті. Далі я сказала, що ми не лише говоримо, а і робимо.
То ж мені здалося, що про перемогу ми говоримо значно менше, ніж робимо для неї. Цей дисбаланс шкодить нам, нашій силі - фізичній, емоційній, духовній.
Зробила для себе висновки.

Вісь зла або де початок того кінця, яким закінчується початок
Вісь зла як розбудова росією "об'єднання заради смерті", насамперед складається з самої росії і її різних русскіх.
Мій скептицизм щодо адекватного і реального формулювання ситуації, причин війни, її перспектив і "шляхопроводів виходу з осі зла" не похитнувся, проте набув певних конкретностей.

Самоусвідомлення ситуації з боку опозиції подаю у вигляді фраз, які звучали:

"Лідери думок знаходяться за межами країни" - вважаю, це мем
"Несвідомі бідосі" - вони не розуміють, просто живуть"

"Перемога України принесе катарсис в росію" - самозаспокоєння
"Опозиція діє як колонізатори, беручи на себе роль представляти бурятів та інші групи, які їм на це не давали права"
"Позитивних сценаріїв розвитку нема"
"Після закінчення війни список внутрішніх ворогів збільшиться"
Вплив санкцій мінімальний, а бізнес на крові західних партнерів, які постачають деталі озброєння росії, процвітає.
"В росії виник новий клас "вартові війни" за прикладом "вартових ісламської революції"
"Наївність Заходу у 90-і про демократизацію росії вилилася в "інструкції бути демократами".

Спочатку я планувала структурувати ці вислови, проте вирішила залишити їх просто у первинному вигляді.
Звернімо увагу, що на конференцію були запрошені "найкращі".

"Ґендерні лани"

Тут сенси склалися у три групи:

Гальмування
Поштовхом до усвідомлення глобальних гальм послужило питання чеської дослідниці про те, чи використовується ґендерне бюджетування для просування жінок у секторі безпеки і оборони. Учасниці сесії (учасник на той час вже пішов) якось завмерли. Я не люблю, щоби "барикади мовчали", та і неоднозначне ставлення до самої концепції і її застосування допомогло мені сконцентруватися швидше.

Моя відповідь лежала у практичній площині, а саме, рішення про пошиття жіночої уніформи, наприклад, тягне за собою виділення на це коштів, навіть, якщо ніхто це не називає ґендерним бюджетуванням.
Подальші міркування сформулювали для мене наступне.

Ґендерне бюджетування, як і деякі інші терміни, наприклад, "вразливі групи", є спадком минулих підходів, які ми вже пройшли, проте залишаємо як "традиційні цінності". Це складові підходу "жінки в розвитку", де жінки розглядалися як упосліджена група, з її "вразливостями", а тобто низькою спроможністю розвиватися в наявних умовах. Цей підхід панував наприкінці 20 століття. Ми, в Україні, майже "перестрибнули" його, тому що перші ґендерні перетворення припали на роки натхнення після відновлення незалежності і поетизованих міфів про роль української жінки. Як не парадоксально, проте часом саме ці міфи допомагали рухатися від вторинності, упослідження і вразливості. Звісно, вони і гальмували, проте національні постколоніальні змагання і прагнення "об'єднання з європейською ідентичністю" були важливим фактором для широкої емансипації жінок.

Чому так сильні старі підходи у часи, коли навіть "ґендер і розвиток" відходить у минуле, а ґендерні трансформації набувають все більшої ваги?
Причини, на мій погляд, пов'язані із загальною інертністю, яка присутня у будь-якому гальмуванні:
- брак аналітичної рефлексії на тему термінології, інструментарію тощо
- брак системної підтримки розвитку аналітичного експертного середовища у сфері ґендерної політики
- структурне насильство донорів через нав'язування тем, підходів, аналітичних рамок
- інертність структур (і людей), які користуються інструментарієм і плодами його застосування.

Болото чи Стереотипи про стереотипи
Питання, задане у контексті ґендерних стереотипів саме в африканських країнах не могло залишитися і без моєї відповіді. Нерозуміння структурної природи стереотипів, поширеної безвідносно країни, континенту, інших ознак досі водить людей манівцями ґендерної багнюки.

За умов, в цілому, сучасної риторики Ризької безпекової конференції, нас допитливо перепитали уважно дивлячись в очі, "чи точно ми ідемо сюди". "Сюди" - це захід, зокрема, за участі генерал-лейтенанта Бена Годжеса, колишнього головнокомандувача армії США в Європі (я заради нього і йшла, бо його позиція щодо війни проти України завжди була і є більш відкритою, конкретною і радикальною - певно, тому він і є колишнім).
В цілому, захід стосувався уроків протистояння України щодо мультидоменних загроз східним флангам Альянсу. У невеликій кімнаті концентрація генералів складала більше 90%, а ще дві жінки, окрім Ірини Красноштан, яка тривалий час працювала в офісі НАТО в Україні, і мене, займалися технічною підтримкою. Думаю, і організатори, які нас питали, і присутні могли так і не зрозуміти, що там робили "стара (я) і мала (Ірина).
Не варто шукати чорну кицю у темній кімнаті, доки при світлі не помічаємо наявне :-)

Прискорення
Прискорення починається часто з малих і непомітних зрушень. Важливо їх вчасно побачити і посилювати.
Ми, в Україні, більше двох років активно обговорюємо необхідність зміни наративів і термінології, які, між іншим, теж є відгомоном тих "старозавітних" підходів, про які мова йшла у Гальмуванні.
Це, зокрема, стосується слова "жертва" про людей, які вижили після тортур, знущань, насильства російських нелюдей у їхній війні проти України.
Як же мене підхопило, коли Аріела Блеттер у своєму виступі сказала про це практично тими же словами, якими ми говоримо про це.

Короткі підсумки

Рефлексії треба більше - для формулювання проблем гальмування і формування кроків для прискорення.
Це стосується не лише "ґендерних ланів".
Цікаво, що на питання Ілути про найбільші виклики для нас в Україні зараз – я чула потім свої відповіді на інших сесіях
- глибока втома і виснаження в українському суспільстві, зокрема, в умовах, в яких воно бореться, виживає, живе, працює
- структурне насильство донорів
- відсутність чітко артикульованого рішення про нашу перемогу з боку тих, хто грає провідну роль у підтримці України

Баланс емоцій - суворо на позитив :-)